

TÓM TẮT VĂN BẢN TỰ SỰ

(Theo chuyện của nhân vật chính)

(1 tiết)

I – MỤC TIÊU CẦN ĐẠT

Giúp HS :

– Có những hiểu biết về nhân vật trong tác phẩm văn học, chú ý đến đặc điểm, vai trò của nhân vật chính.

– Nắm được yêu cầu và cách thức tóm tắt chuyện của nhân vật chính trong văn bản tự sự.

II – NHỮNG ĐIỂM CẦN LƯU Ý

1. HS đã được học về tóm tắt và luyện tập tóm tắt tác phẩm tự sự (trong SGK *Ngữ văn* lớp 8, 9). Qua các bài học ở THCS, HS đã nắm được một số vấn đề

cơ bản về tóm tắt như : thế nào là tóm tắt tác phẩm tự sự ; mục đích, vai trò, tác dụng và sự cần thiết phải tóm tắt ; yêu cầu và cách thức tóm tắt một tác phẩm tự sự,... Có thể nêu lại một cách ngắn gọn những kiến thức HS đã học về tóm tắt ở THCS như sau :

– Tóm tắt tác phẩm tự sự là dùng lời văn của mình *giới thiệu một cách ngắn gọn nội dung chính* (bao gồm sự việc tiêu biểu và nhân vật quan trọng) của một tác phẩm nào đó.

– Tóm tắt tác phẩm giúp người đọc và người nghe *nhắm được nội dung chính* của một câu chuyện. Bản tóm tắt cần *phản ánh trung thành* nội dung của tác phẩm được tóm tắt.

– Muốn tóm tắt, cần *đọc kĩ để hiểu đúng* tác phẩm, *xác định nội dung chính* cần tóm tắt, *sắp xếp các nội dung chính* theo một thứ tự hợp lí, sau đó *viết văn bản* tóm tắt. Văn bản tóm tắt tác phẩm tự sự phải ngắn gọn, nêu được nhân vật và các sự việc chính một cách đầy đủ, hợp lí.

2. SGK Ngữ văn 10 Nâng cao tiếp tục cho HS học về tóm tắt, bao gồm tóm tắt văn bản *tự sự* và tóm tắt *văn bản thuyết minh*,... Bài này dạy học về tóm tắt văn bản tự sự, nhưng không lặp lại những kiến thức đã học ở THCS. Tóm tắt văn bản tự sự ở đây là tóm tắt chuyện của các nhân vật chính. Trong một tác phẩm tự sự, có thể có nhiều nhân vật chính khác nhau. Mỗi nhân vật có một tuyến phát triển với các sự kiện, sự việc, quan hệ, hành động, xung đột,... nhất định. Tính cách và phẩm chất của nhân vật được bộc lộ qua sự phát triển này. Quan niệm và cách cảm nhận con người của nhà văn cũng được thể hiện qua cách miêu tả nhân vật trong các sự kiện và xung đột như thế. Vì vậy, biết tóm tắt chuyện của nhân vật chính sẽ giúp người đọc phân tích nhân vật sâu hơn, tốt hơn.

3. Tóm tắt chuyện của nhân vật chính là viết hoặc kể lại một cách ngắn gọn những sự việc cơ bản xảy ra với nhân vật đó.

Muốn tóm tắt chuyện của nhân vật chính cần đọc kĩ văn bản, xác định nhân vật chính và các sự việc cơ bản liên quan tới nhân vật, sau đó dùng lời văn của mình viết thành văn bản tóm tắt.

Như thế, để dạy tốt bài này, GV cần cho HS ôn lại những kiến thức về lí luận văn học, cụ thể là : Thế nào là nhân vật văn học ? Nhân vật chính là nhân vật như thế nào ? Vai trò của nhân vật chính trong tác phẩm văn học là gì ? Mối quan hệ giữa nhân vật chính với nhân vật phụ,... Từ đây, HS hiểu được tại sao chỉ nên tóm tắt chuyện của nhân vật chính.

4. Bài học này chỉ có 1 tiết, vì thế phần lí thuyết về tóm tắt chuyện của nhân vật chính không cần đi sâu mà nên dành thời gian cho phần luyện tập thực hành.

a) Về lí thuyết chỉ cần chú ý các điểm sau :

– Thế nào là nhân vật chính trong tác phẩm văn học ?

– Tóm tắt chuyện của nhân vật chính là tóm tắt như thế nào, bằng cách nào ?

b) Về thực hành luyện tập

– Thực hành ngay trong quá trình hình thành lí thuyết, qua việc phân tích các ví dụ cụ thể trong SGK (mục 1 và 2) ;

– Thực hành theo yêu cầu đã nêu trong phần *Luyện tập*.

III – TIẾN TRÌNH TỔ CHỨC DẠY HỌC

1. Phần mở đầu

GV có thể yêu cầu HS nhắc lại những hiểu biết về tóm tắt tác phẩm tự sự đã học ở THCS, chẳng hạn :

– Thế nào là tóm tắt tác phẩm tự sự ?

– Mục đích và tác dụng của việc tóm tắt tác phẩm tự sự.

– Cách tóm tắt tác phẩm tự sự.

– Yêu cầu của việc tóm tắt tác phẩm tự sự.

Hoặc cũng có thể bắt đầu bằng việc đọc một văn bản tóm tắt tác phẩm tự sự nào đó thật ngắn gọn, từ đó dẫn đến việc giới thiệu bài học tóm tắt chuyện của nhân vật chính.

2. Phần tổ chức dạy học

Bước 1. Cho HS đọc hai đoạn tóm tắt nêu trong SGK.

Bước 2. Hướng dẫn HS tìm hiểu và trả lời câu hỏi.

a) Hai đoạn văn đó có gì giống và khác nhau ?

Có thể nêu các ý sau đây :

– *Giống nhau* : cùng nằm trong văn bản *Truyện An Dương Vương và Mị Châu – Trọng Thủy* ; cả hai đoạn đều ngắn gọn, đều tóm tắt về nhân vật chính và cùng nêu được các sự việc cơ bản đã xảy ra với mỗi nhân vật (đoạn 1, tóm tắt chuyện của An Dương Vương ; đoạn 2, tóm tắt chuyện của Mị Châu).

– *Khác nhau* : mỗi đoạn tập trung vào các sự việc, sự kiện, xung đột,... nhằm làm nổi bật một nhân vật.

b) Từ sự phân tích trên, rút ra nhận xét về cách thức tóm tắt chuyện của nhân vật chính như SGK đã nêu :

– Mỗi nhân vật chính gắn với một số sự việc cơ bản của cốt truyện. Để nắm vững tính cách và số phận nhân vật, cần tóm tắt các sự việc chính của nhân vật. Tóm tắt chuyện của nhân vật chính là viết hoặc kể lại một cách ngắn gọn những sự việc cơ bản xảy ra với nhân vật đó.

– Muốn tóm tắt chuyện của nhân vật chính cần đọc kĩ văn bản, xác định được nhân vật chính và các sự việc cơ bản liên quan tới nhân vật ấy, sau đó dùng lời văn của mình viết thành văn bản tóm tắt.

Bước 3. Hướng dẫn HS luyện tập

Bài tập 1

Tóm tắt chuyện của nhân vật Trọng Thủy trong *Truyện An Dương Vương và Mị Châu – Trọng Thủy*.

GV nêu câu hỏi cho HS trả lời :

– Trọng Thủy có phải là một nhân vật chính trong tác phẩm không ?

– Trọng Thủy từ đâu đến, có quan hệ với ai, đã làm những sự việc gì và kết cục như thế nào ?

Từ kết quả trả lời trên, yêu cầu HS thực hành viết thành văn bản tóm tắt.

Bài tập 2

Có thể tóm tắt chuyện của những nhân vật nào trong đoạn trích *Uy-lít-xơ trở về* ? Hãy viết bản tóm tắt chuyện của một nhân vật trong đoạn trích đó.

Nếu còn thời gian, GV hướng dẫn HS làm bài tập này. Nếu hết thời gian thì cho HS làm bài tập ở nhà.

Lưu ý :

– Đoạn trích này có hai nhân vật chính là Uy-lít-xơ và Pê-nê-lốp.

– HS có thể tóm tắt chuyện của một trong hai nhân vật đó.